

Zsávolya Zoltán

Az „utolsó” szerkesztő II.¹

(Szondi György és a Napút folyóirat indulása)

„Harmonikaszó” – húsz év távlatában

Az első ösztönzést arra, hogy a Napútról, pontosabban akkor még csak a folyóirat 2000 körüli évfolyamairól írjak, azóta tragikusan elhunyt pálya- és nemzedéktársamtól, Prágai Tamástól kaptam. Tehát úgy körülbelül két évtizeddel ezelőtt. Mondhatni: *mindjárt*, azon melegében, a nem régi kisütöttség (pestiesen *frischgebacken*) keletkezéshőjét érezkelhetve még a borítók közé zárt lapokon. Kereken említve, mintegy előgördítve most az ezredforduló nulláit – a hattyú/kígyónyakon emelődő fejű 2-es mögött bizonyos szemnek úgy hullámzik fel a már zavarba ejtő mennyiségű zéró,² mint ahogyan a Loch Ness-i szörny testének hátsó része vonulhat elő a habok mélységeiből –, érdemes tudatosítani: a folyóirat kezdő évfolyamainál járunk, e temporális horizontra tekintve, vagyis ezeket kissé módszeresebben átlapozva az indulás „titkaira” érezhetünk rá. Titkaira? Nos, néha az is *titok*, ami eléggé nyilvánvaló lehet(ne), ugyanis kétségtelen léte, megtörténte, köteles példányai, Széchenyi könyvtárbeli dokumentáltsága ellenére

¹ Címadásom magyarázatául: Az „utolsó” szerkesztő [I.]. Tüskés Tibor a Somogy folyóirat élén (1994–2001) megjelöléssor alatt a magyar irodalom egykori, élete javát Pécssett eltöltő doyenje egyik, speciálisan körülhatárolható aktivitási periódusáról készíték [egyszerű jövő idő] – egyelőre csak kéziratosan – munkaanyagot, műhelytanulmányt. Az „I.” tehát foglalt nálam az itt is kultivált vizsgálódási nemben, amúgy bizvást rászámolnám e „Nr.”-t Szondi Györgyre. Megérdemelné. A másik úr viszont jó másfél évtizeddel előbb született Szondinál, így bizonyára utóbbinak sem okoz gondot elfogadni ezt a csupán *numerózus* (és korántsem morózusnak szánt) tárgyalási rendet. – Mindezzel természetesen még mindig csak részleges magyarázattal szolgáltam a címhasználatra. Fennmaradó tartozásomat írásom további részeivel, annak egészével kívánom leróni.

² Más szemnek pedig – Bertók Lászlónak – a mellékhelyiség, a „00” megtoldását, tehát felfokozását jelentette az ezredforduló évszáma. Igen jogosult bírálati asszociáció a „gazdaságkort” (Czakó Gábor) plázabolondként abszolváló nyugati emberiségre vonatkoztatva. De hogy inkább szörnyűség-e a fogyasztási idiotizmus – ami persze ökonómiai, s ezzel egyben egzisztenciális *szükség* –, vagy inkább a vécézésre emlékeztető jelenség, az olyan dilemma, amelyből magunk az aligha létező, ám turisztikai/kereskedelmi vonzerőként, láthatatlan „látnivalóként” annál hatékonyabb „Nessi” tréfás-ijesztő figurájának felvillantásával keressük a kiutat...

esetleg nem, *mégsem* beszélünk róla (eleget). Nem beszél: az Irodalomtörténet. Hát, most majd beszél!

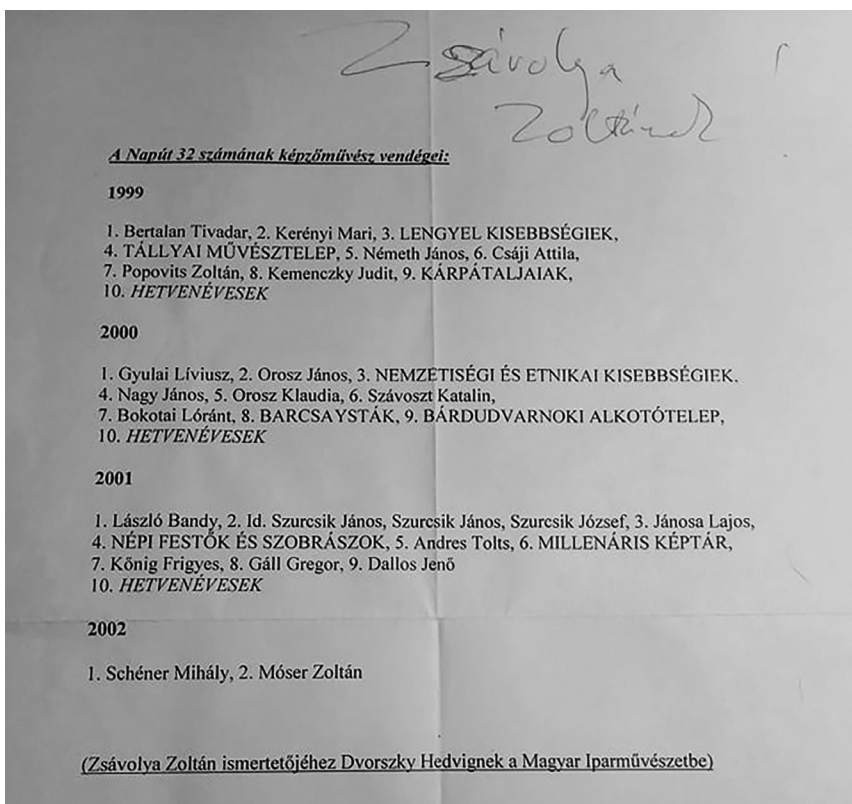
Beszéde ugyan első pillanatban mintha eléggé elhaló lenne. Naná! Nyitó szavai húsz év előttről hangzanak fel, nagyon távoli valami gyanánt... Harmonikahang? Nem tudom. Annyira halk dallam, hogy meg sem szólal valójában. Miként szólalhatna meg ugyanis egy doboz? Az a papírból készült, mégis viszonylag erős tartókeret, amelyben Prágai Tamás legalább három Napút-évfolyam összes számát egyben átadta nekem. Azzal a határozatlanul is nyomatékos kéréssel, hogy írjak róla valamiképpen, valahol, amennyiben van kedvem, érkezőmre rá. Igen: 1999, 2000, 2001 valamennyi lapszáma, sorozati egészként. A *dolog*, mármint az átadás aktusa így 2002 elejénél korábban nem lehetett, de később meg biztosan nem történt, emlékezetem szerint. A hullámkarton kasztzni azután tartalmával együtt éveig porosodott otthonom *egyik* olvasó-sarkában ('képzőművészet & periodikumok' – esetleges, de talán megkapó *selectio!*), mígnem a folyóiratszámok egy takarítási kampány keretében polcra kerültek. Masszív és konzisztens tömegként egyben maradvá, lehántva bár magukról eredeti abroncsukat. S a papundekli elkallódott: kidobásra ítéltetett vagy máshogy hasznosult? (A takarítást természetesen nem saját kezűleg végeztem!) Mindenesetre innen bennem a tangóharmonikához kapcsolódó képzet: amikor sok könyvet, kiadványt (akár tehát folyóiratot!) fogsz fel, tartasz és mozgatsz meg magad előtt, akár a polcra szedegetve ki hol egyikét, hol pedig a másikat, akkor a harmonikázás kézikitárásaira s -összecukásaira emlékeztető mozdulatokat végzel... S a Napút első három évfolyamának összesen 30 kötete már feltétlenül ekkora fesztávolságot alakít ki a karjaidban!

Mármost milyen mondandó dallamát csalogatom elő ma ebből a harmonikából? Húsz év után még az eredeti „feladathoz” (vissza)hajolva. Kiderül majd az alábbiakból, néhány lehetségesen felmerülő részlet külön-külön való megvizsgálásából. Előljáróban mindenekelőtt arra emlékeztetek: az időközben eltelt két évtized folyamatos, igen figyelemreméltó szerkesztési munkája feltétlenül hitelesíti visszamenőlegesen az indulás – ebben-abbán még kezdetleges (?) – pillanatát, de nagyon sok minden (az anyagfelvonultatási keretek, szempontok, eljárások közül) már azonnal abban az átgondolt és rögtön érett benyomást keltő formában került-prezentálódott az olvasó elé a Napútban, ahogyan azt azután további jó húsz éven keresztül szellemi tápanyagként felvehette a lap egymást követő számaiból, évfolyamaiból. A teljes fegyverzetű Pallasz Athéné gyanánt történő előpattanás³ allegorizálásának oly kedves nőalakja, ha megszólal, ha esetleg áriára ragadtatja magát – lám, s nem sok ez?, a harmonika instrumentuma mellett vokális fajta zene is még –, úgy énekét akkor véljük csak szirénhangként meghallani a múltból, ha abba is belegondolunk: nincsen már mindenki velünk, aki a most rekonstruálni szándékozott kezdeteknél, s később, a működtetés hosszú és következetes éveiben a főszerkesztő munkatársa volt az egyes rovatoknál. Ez az emberi memento ne csak emlékeztessen tehát, de figyelmeztessen is: a mérlegnek itt, ha valamiképpen megvonható egyáltalán, szorosabban a kezdő pillanatra vonatkoztatva is azon lépték alapzatán kell állnia, amelyet a 2020-as év végével tevékenységét beszüntető lapszerkesztés, illetve

³ Ugyebár Zeusz fejéből...

a folyóirat teljes működési ideje rajzol ki. Ez pedig jelképesen a *negyed század*, s majdnem konkrétan is annyi. Egészen pontosan 22-25 év(folyam) – Szondi Györgynek még a Masszi Lap- és Könyvkiadó keretei között végzett szerkesztői tevékenységét afféle előtörténetként számítva hozzá a Napút kezdeteihez, a folyóirat elindításának szükségességéhez és ennek körülményeihez.

De mi a magyarázat arra, hogy a még Prágai Tamástól, és tőle is igen régen kapott, nagyságrendileg minimum két évtizedes felkéréshez csak most térek vissza? Ekkora késéssel téve eleget a megbízásnak? Vegyük figyelembe: a Napút egészéről írni ma a mennyiségi átpergetés szempontjából nagyjából hússzoros munkát jelentene... Továbbá az egykori rovatvezetői felvetés mögött is meghúzódhatott már főszerkesztői ösztönzés. Márpedig Szondi György személyes jubileuma is elérkezett ebben az évben, mégpedig az antikok emlékűnnes évfordulóinak egyik legkerekobbikeként, s a tárgyilagos-méltányoló szakmai elemzés talán az elképzelhető legnagyobb ajándék szakmai emberek között. Végül, de utóbbtól nem függetlenül, azt jelentősen elősegítve, lehetővé téve: e sorok írójának magánesztetikája szintén megváltozott a közben eltelt időben, a majdnem teljes individualizmustól a társias tájékozódás figyelmességébe fordulva. Jobb később, mint soha. S szellemiekben sosincs „későn”!

Szondi Györgynek Zsávolya Zoltán sok évvel ezelőtti megbízásához csatolt összesítése

„Tulajdonlás” és *selection*

Masszi Péter editoriális égisze alatt – akinek egyik vállalkozása a Kráter Műhely Kiadó volt – közel tíz esztendeig létezett már a PoLiSz folyóirat, amikor is, nagyjából a Napút megindulásával egy időben, tehát 1999-től, Turcsány Péter főszerkesztésével egy módosuló, immár Kráter Műhely *Egyesület* néven futó fenntartó intézmény keretei közé került át. Az inntól más, régi-új vezetésű, de sokkal korábbi, éspedig meglehetősen sokrétű és heterogén előzményekre visszatekintő PoLiSz azután még elég hosszú ideig fennállt; 2014-gyel szűnt meg, miután nem kapott többé NKA-támogatást. A tehát szintén 1998 végéig számítható, afféle ós-PoLiSz működésének utolsó éveiben az egymással vitákba is bonyolódó Masszi Péter, Szondi György és Turcsány Péter nevű húzó egyéniségek által egyidejűleg különböző irányokba vonni akart és ezért bizonyos szempontból „toporgónak” is nevezhető orgánium volt, de mint ilyen is: Szondi György majdani (egyre inkább) saját lapja, a Napút koncepcióképző közegének, „előzményének” tekinthető – a későbbi Napút felől visszatekintve rá mindenképpen. Az egyelőre afféle párosként együtt mozgó másik két személyiség 1998 vége felé 2:1 arányban különböződött el a korábbi csoport harmadik tagjától, amolyan gyakorlatias problémakezeléssel új folyóiratot alapított, de ennek indulásakor még így is leírható a helyzet: miután Turcsány Péter a PoLiSz-t a Masszi-portfólióból kiszakította, a könyvkiadó Szondi György főszerkesztőségére támaszkodva (akiben a maga szempontjából megbízott) biztosította (magának), hogy továbbra is egy kulturális folyóirat kiadója maradjon. Néhány évvel később aztán a valóban „megbízható”, ám (? , hol is van itt az ellentét?!) teljesen önállósodni kívánó Szondi a kiadói jogokat ugyancsak kivásárolta Masszitól, a lapműködtetés külső-funkcionális védőburkot jelentő konstrukcióját immár szintén hivatalosan magához rendelve (a Cédrus Művészeti Alapítványon keresztül).

Ez a *story*, mármint a Napút folyóirat elindításának, masszív működtetésének, aztán végig-vitelének (most már az utóbbiról is beszélnünk kell) históriája, alapvetően-átfogóan egyetlen központi szerkesztői *instancia*, a főszerkesztő, Szondi György története. Habár segítőtársakkal, társszerkesztőkkel, sőt a szerkesztőbizottság funkciójának megfelelő tanácsadó testülettel (Napút-kör) folytatta munkáját, az orgánium elsődlegesen egyszemélyű irányítás alatt állt. Nagyon helyesen egyébként. Mert bármily szép dolog is a képviseleti-proporcionális demokrácia, annak legfőbb érvényesülési terepeként nem elsősorban a lapszerkesztés világát, közegét kell tekinteni. Ahol jelentős és – ami ezzel logikailag egyenértékű végső soron – hosszabb ideig fennállni képes folyóirat jelent meg a kultúratörténet folyamán, ott lényegében mindig egyetlen, meghatározó, középpontban álló egyéniség koncentrált irányítási modellje érvényesült.

Ez kezdetben nem látszott annyira a Napútnál, vagy ha igen, egyelőre még nem (feltétlenül, főleg nem kizárólagosan) Szondi György kezében összpontosulva. Az 1999/1. szám első belső borítólapján szereplő beköszöntőjében Masszi Péter, az alapító üzletember hangsúlyosan kiadóként, sőt lapkiadóként mutatkozik be, mögötte Szondi György – kézírással szedve, tehát a betűvetés/nyom(d)ászat legszemélyesebb, kalligrafikus eljárásával – mindössze annyit jegyez meg: „Elindulunk. Folytatjuk. Tartsanak velünk. Köszönöm figyelmüket.”

S az aláírás. A fentiekben általunk már részletesebben megragadott régi-új, új-régi működés pontos, de szüksézávú jelzésén túl ez a gesztus stílusbeli leválást, egyéniségbeli elhatárolódást is jelezhetett finoman a szintén eléggé lakonikus, ám *ehhez képest* egyenesen 'szószátyár' masszii névjegyhez képest. Érdemes lehet felfigyelni arra is: bár egymás közelében lép fel e hangsúlyos momentumban, a két férfiú külön-külön, mindegyik a maga nevében szólal meg; a főszerkesztő egyes számban köszöni meg az olvasónak a remélt, a várható figyelmet. Így lényegében magára hagyja Masszit azon bejelentésével is: „Mindig arról álmodoztam, hogy kiadóként éppen nekem sikerülhet folytatnom a folyóiratok folyóiratát, a legendás Nyugatot... Sokáig hittem, hogy így lesz. / Isten másképpen akarta. / Elindulok felé a Napúton...” [kiemelés – Zs. Z.]. E szójátékos mondanó-végzés grammatikai-jelentéstani érdemeit nem tagadva is borzadással emlékszünk vissza arra a kezdeményezésre (egymást metsző/tépő kezdeményezések tömkelegére?), amikor – emlékezetem szerint a 2000-es évek elején, tehát a Napút indulásával jóformán irodalomtörténeti szinkronban – intézményileg/jogilag komolyan *fenyegetett* bennünket annak a téveszmés és aránytévesztő, anakronisztikus méltánytalanságnak a réme, hogy valakik megint Nyugat címmel működtetnek majd folyóiratot a hazában... Tudomásom szerint Masszi Péter tevételesen nem bonyolódott bele ebbe a meddő – és végtére egymást is 'szerencsésen' elfojtó, különféle csatározásokba fulladó – küzdelemben, ám előbb idézett álmodozása feltétlenül közelebbi vizsgálatot érdemel a helyes (és egyébként már a kijelentésben magában is benne rejelően helyes!) perspektivizálás kimunkálása, illetve most visszatekintőtelesen: *rekonstruálása* érdekében. Itt ragadom meg az alkalmat közölni az Emberiséggel és Ország-Világgal: *A Nyugatot mint olyat* – bármily sajnálatos ez némelyeknek esetleg – *nem fogja (tudni) folytatni senki, és egyben minden épkézláb, egészséges ambíciójú, illetve szerencsés szerkesztő folytatta és folytatni fogja* – egyes résztörekveiseiben, részeredményeiben. Azért *sem*, mert a Nyugat *egyszeri ontológiai tény* (volt) 1908–1941/44 között, de ennél fontosabb: ha lényegi kondícióit nézzük – éspedig különböző korszakaiban, azokat esetleg egybeszámítva valamiképpen, mert legalább a minimális periodizációról sem érdemes elfeledkezni –, akkor a nagy modernizmus európai/franciás irodalmi forradalma nem halmoz fel még egyszer annyi személyi-forradalmi partizánságot (az addig hivatalossal/szokványossal szemben) és esztétikai-világszemléleti-társadalmi gyúanyagot, hogy az valóságos intézményi (intézményesülő) művészeti forradalom keretei között robbantsa ki és stabilizálja azután tartósan a maga létét/attitűdjét a kultúra porondján. És ehhez akár csak hasonló – bárha esetleg más elvek alapzatán álló – fejlemények sem lesznek még egyszer se mifelénk, se Európában a szellemiek világában. *Garantálja* ezt mindenekelőtt a jelen dolgozatunk elején is megjelölt konzumfüggőség értelmileg feltétlenül tompító hatása, valamint a művészetmódszertan egyidejű párhuzamosságainak, végtelenül oszcilláló pluralizmusának azon, dzsungeles *anything goes*-a, amelynek a posztmodern filozófia nem annyira az okozója, mint inkább csak a bölcseletileg leképző jellegű, azaz *követő* szimptomája. Egyszóval: a megváltozott kommunikációs-mediális közegben már soha nem tud akkora átrendeződésként megélni egy kultúra, benne egy nyelvi-nemzeti művelődési közösség, mint amekkora váltóállításként bejelentkezett és levezényelte a maga dolgát a Nyugat körül csoportosuló

új irodalom Magyarországon (magyar nyelvterületen). Nem, mert – éppen a jelentősen megváltozott mediális-kommunikatív közegben – a közelébe sem juthat (vergődhet!) kezdeményezése: újítása, 'forradalma', robbantása annak a hírértéknek, amelynek a generálódása pedig elengedhetetlen lenne ahhoz, hogy az amúgy, önmagában bizonyosan (éppolyan) jelentős kezdeményezését akként tudja érzékelni szakmai és nagyközönség! Azt persze nem is állítom, hogy egyébként biztosan számítani lehetne valami afféle (horderejű) új-kezdeményezésre, új-szerveződésre, új-intézményesülésre a jelenben/jövőben (vagy lehetett volna 1941/44 és a ma pillanathorizontja között bármikor), mint amilyen a Nyugaté volt a maga idejében!

Igaz, azt sem mondom, hogy Masszi Péter ne lenne összehasonlítható Hatvány Lajossal és Fenyő Miksával, vagy Szondi György Ignotussal, (megint) Fenyő Miksával és főleg Osvát Ernővel – (legalább!) strukturálisan. E lehetséges párhuzamok közül talán az Osvát/Szondi parallelitás a legérdekesebb, azzal a szükséges eltérésjelzéssel, hogy ebből az egybevetésből nem egy tekintetben Szondi György hozható ki nyertesként! Szondi a Napút-szerkesztés évtizedeiben lényegileg tudta megőrizni érdemleges filológusi aktivitását, mellé pedig felzárkóztatott egy szépírói életművet, míg ellenben Osvát idővel minimális kritikusi szorgalmát is fel-felfüggesztette, „irodalmi működésének jelentőségét és súlyát [lényegében csak – Zs. Z.] a Nyugat adja meg”.⁴ A fanatikus irodalom- és művészszeretet, valamint a fontosnak tartott ügy(ek) iránt megmutatkozó nagyfokú áldozathozatali hajlandóság azonban mindenképpen szoros rokonságba helyezi Szondit Osváttal. *Feltehetően* nem is lehet másként eredményesen folyóiratot szerkeszteni!⁵

Egyszóval *mindezek* fényében értékelhető igazán Masszi Péternek a Napút 1999/1. számának első-belső borítóján eszközölt álmódozása, ezen álmódozás szimpatikus szójátékba forduló, reális visszavétele. A Napúton indul volt el (a) Nyugat felé? Eszmények, valóban ideális irány tekintetében máshová nem is érdemes felkerekedni! Nyilván Szondi György egyelőre masszívan masszis lapja sem adhatja ennél alább (az ezredfordulón)!

A 2000/1. szám első-belső borítóján ismét találkozhatunk alapítói/főszerkesztői beköszöntővel. Itt, miközben Szondi György következetesen őrzi az előző évben e helyütt megismert lakonizmusát („Jó együtt. Együtt jobb.”, erősíti meg

⁴ Van az a szerkesztőtípus, aki egyre inkább csak szerkesztővé válik, de úgy, hogy szinte már egyetlen sort sem ír le kéziratkerő levélen kívül. A 20. század második felében biztosan ilyené lett a Jelenkor folyóiratot három évtizeden át irányító Szederkényi Ervin, aki állítólag már levelek fogalmazásával sem fárasztotta magát, mindössze ráfeküdt szerzői viszonylatban (is) a(z) államilag dotált szerkesztőség) távbeszélő készülékére. Becslésem szerint – amely természetesen főként csak a saját kommunikációs viszonylatomra alapozódhat –, Szondi György sok száz, talán (fél)ezer kollégával tarthat rendszeres, éspedig *nem felületes* telefonkapcsolatot, s úgy, hogy a konkrét beszélgetés kezdeményezése többnyire az ő oldaláról merül fel.

⁵ Azért mondom, hogy „feltehetően”, mert jómagam megpróbáltam – és talán még meg is próbálok – másként is...

a közönség felé), Masszi Péter *Eltelt egy esztendő...* cím alatt oszt meg az olvasóval igen aprólékos részleteket, mondhatni, műhely-, azazhogy: kiadói titkokat, dilemmákat.

Amikor mintha nem ezt tenné – ámbár, amint mindjárt látni fogjuk, még ekkor is a folyóirat ismertebbé tétele marad számára a tét –, visszatér egy évvel korábbi, az indulás *feelingjét* előjátzó és a jelek szerint részéről azt fémjelző gondolatához, melyben van valami nyugtalanító. A lap kezdeteiről, illetve előtörténetéről szólva ugyanis kijelenti: „Még a születése előtt lebeszéltek róla a barátaim, hogy Nyugat legyen a címe. Hittem nekik, mert jó, ha az ember hallgat a barátaira, és elindultunk a NAPÚTON.” A fogalmazás bizonygatásából két dolog nyilvánvaló: 0) „Barátain” itt főként a már a lapalapításra, a folyóirat-működtetés kezdeteire jelentős koncepcionális-tartalmi befolyással bíró Szondi Györgyöt értheti Masszi Péter, aki tehát sikerrel térítette el attól a hibázástól (mindannyiukat), hogy nettóban próbáljanak ismét Nyugat címmel lapot indítani! 1) Masszi Péter nagyon akarhatta 1998 végén, hogy Nyugat, vagy e címnek legalább valamilyen változata legyen az 1999-től induló lap elnevezése.⁶ 2) Ez az egykori vágy még mindig, a fogalmazás jelenében is visszasajog neki... Tulajdonképpen: bánja akkori döntését. (Merthogy véleménye szerint reklám-felhajtóerőt jelentene a folyóiratnak a Nyugat cím.) Annyira persze nem, hogy a fájdalom megakadályozná a megvalósult folyóirat címét érintő, tréfásan kreatívkodó témetmetaforájának másodjára történő előhúzásában! Melyet a végig nagybetűs írásmóddal most szájbarágósabban tesz explicitté. Persze ebben a lokalizáló jellegű szójátékban valójában van annyi tartalék – éspedig a lapot ténylegesen készítő szerzők-szerkesztők valóságos szellemi muníciója gyanánt –, hogy annak ismételt, már igazán emblematisz lefedése a lapcím említésével, fejlesztésével, továbbgondoló kibővítésével mégiscsak indokoltta teszi (visszamenőlegesen, pár sorral feljebb utalva) a Fazekas Mihály-i,⁷ csontváris szellemi kör(forgás) ennyire mániákus emlegetését. „Meg tudja valaki állítani a Napot? – kérdezi 2000. januári köszöntője végén is Masszi Péter. – Nem hiszem, hogy

⁶ Elrettentő példaként az ilyesfajta, tehát valamiféle új, nettónak állított 'Nyugat'-hoz képest legalább részben szükségképp *eltérített vállalat*ként/próbálkozásként lásd a később indult, ám napjainkig is vissza-visszaköszönő, kezdetleges kiállítású, felismerhetetlen szerkesztési koncepciójú és igen hullámzó színvonalú *Nyugat Ma* című, más menedzser által kiállított folyóiratot!

⁷ Az első évfolyamban az első számtól kezdve a borítólapon szerepel az idézet a *Lúdas Matyi* szerzőjétől: „A szélességet az ég derekán keresztül méltán nevezhetjük tehát Napútnak.” Ez csak a 10., utolsó borítójáról tűnik el (több évfolyamra, majd csak később tér vissza), igaz, az nem is egy szokványos lapszám, hanem máris évkönyv (*Művészévkönyv 2000*), mint majd minden évben lesz a 10. szám. Az „irodalom, művészet, környezet” műfaji jelzés itt eltűnik, s helyette az Írók, színészek, képzőművészek kalendáriuma alcím szerepel. (A mindenkori 10. szám ezen, könyvszerű funkcióját a későbbiekben majd az „X jeles hetvenes” megjelölés alatt látjuk újra felbukkanni, évente, immár nem szűkítve le a szerepeltetett emberek körét literátorokra, színpadi emberekre, szobrászokra-festőkre. És a folyóirat alcíme is visszakapaszkodik a borítóra, amely az első évfolyam végén egy lapszám erejéig eltűnt, az évkönyv első megvalósítása alkalmával.)

sikerülne! Mi inkább követjük. Fürdünk fényében, ragyogását kérjük rovatainkra és melegét a munkánkra, az irodalomra, a művészetekre.”

Egyebekben Masszi Péter már-már operatíván, egészen gyakorlatias módon, afféle futball-edző tónusában intéz felszólítást 2000 elején a csapatot kedvelő fanokhoz: mit javíthatnának *együtt* a jövőben, az éppen induló évben, évfolyamban? A lapolvasásról elmélkedik – egyáltalán, s a már kézbe vett folyóiratszámok (legyen szó bár magáról a Napútról, vagy egyéb periodikumról) gyakori befogadói feldolgozási módjáról. Mely utóbbi a csapongás, maga a hektikusság, lényegében egyfajta *print szörfölés*. (S nem pusztán egy újságon belül, de újságok között is.) És erről eszébe jut, hogy a folyóirat immár interneten szintén elérhető. Sok olvasó: nincsen, állapítja meg. Ám a meglévő olvasók: szívesen olvasók.

Amit aligha tud figyelembe venni a könyv- és lapkiadó (tehát logikailag a legtágabb kategóriába besorolhatóan: egy *nem-szerkesztő*), az az a tény, hogy a folyóirat-vállalkozások nem (kizárólagosan) a szélesebb-távolibb közönség számára indulnak el és működnek azután hosszabb-rövidebb ideig! *Hanem* sokkal inkább a szűkebb-közeli közönség számára, amely jól kivehető átfedéseket mutat a szerzőgárdával. Mely utóbbi a szerkesztő(k) szakmai-emberi szocializációjának tagjai közül rekrutálódik. Ezt a sereget állítja ki – sorait átrendezve, megfésülve, kiszelektálva – a szerkesztőség lapszámról lapszámra ismétlődően. Márpedig ez a tevékenység elsődlegesen szellemi, és még másodlagosan sem nagyon tud piaci, rentabilitási kérdésekre ügyelni. Legfeljebb sokadlagosan.

Mindennek fényében kísérteties igazán, hogy már a 2001/1. szám ugyancsak az első-belső borítólapon található kiadói beköszöntőjében eljut odáig Masszi Péter (igaz, valójában csak már a 2000. év eleji gondolati előzménye alapzatán megragadva), hogy fiskális-matematikai vonalra igyekezzen terelni a folyóirat alapvető diskurzusát. „**Egy kis számtan...** [kiemelő vastagítás az eredetiben – Zs. Z.] – írja most. – Megdöbbenő számsorokkal kellett szembenéznem az elmúlt év értékelése kapcsán. A forintokkal – mennyibe kerül egy lap előállítás, milyen magas a fajlagos költség, hogy elszaladtak a járulékos költségek stb. – most nem is untatnám a lap lelkes és hú olvasóit. // Sokkal meglepőbb számomra annak a keserű pirulának a lenyelése, hogy milyen kevesen vagyunk, akik a folyóiratot megveszik vagy kölcsönveszik, kinyitják, forgatják, olvasgatják, esetleg el is olvassák az első betűtől az utolsóig.”

Masszi egyszer már – a 2000/1. számbeli beköszöntőjében – végigjátszotta a folyóirat-olvasás témáját. Akkor, nem utolsósorban a saját lapforgatási szokásait felidézve, megnyugodni látszott abban, hogy meglehetősen szokványos, korántsem éppen igénytelen e téren a hektikus befogadás: kézbevétele-félretétel, kiválasztás-csapongás. Most újra előhozakodik a teljes egészében való periodikumfeldolgozás állítólagos követelményével. (Vajon elfelejtette a múltkori végső-soron-megnyugvást? Vagy akkor nem volt egészen őszinte az Úrban és a Megnyugvásban?) Ami inkább arra utal, hogy ő maga még részlegesen se nagyon fogyaszt(ott valójában) folyóiratokat – sorainak írása idején. Másként nyilvánvaló lenne számára: a vérbeli folyóirat-fogyasztó egyszersmind és nagy valószínűséggel részleges fogyasztója csupán (?) a folyóiratnak. Mint afféle boltba, áruházba, azazhogy *magazin*ba tér be oda, és nem vesz meg feltét-

lenül mindent egyszerre.⁸ Szélsőséges, ám nem is annyira ritka esetben csak önön 'beszállítói' árúját, teszem, a saját, éppen ott megjelent cikkét olvasgatja megújra, örömmel. És még ebben az esetben sem kell ezt az olvasót abnormisnak tekinteni! Különben is, nyilvánvalóan mást is el fog ott olvasni *magán kívül*, önkéntelenül, s feltétlenül többet, mintha nem jelent volna meg abban a lapszámában. De mindent, „az első betűtől az utolsóig” terjedően mindent? Nos, arra nem esküdött meg, hacsak nem monográfusa az újságnak, tehát még ezzel az alapossággal is csupán: visszatekintőlegesen. Persze: bármekkora is az átfedés szerzők és olvasók között, az előbb említettek valójában csak szélsőséges esetek. Ami igazán fontos: legalább 4-5 feltételezhető érdeklődéstípus számára szolgáltat szellemi tápanyagot egyidejűleg, azaz minden egyes lapszámában a Napút. Már az indulás Napútja is. Ha mindegyik típus talál *valami* neki érdekeset egy-egy számban? Márpedig valamit mindenképp talál mindegyik, *mindenki!* Ennél többet kívánni...

„Kiszámoltam – végzi okfejtését Masszi Péter 2001 elején –, ha a NAPÚT költségeit könyvekre fordítanám, majd egy tucat könyvvel több jelenhetne meg egy esztendőben. De akkor hová tűnne a folyóirat?”

Pontosan ez az! A lap ugyanis kell, *kell egy lap*. Minden más mellékes. Főleg a folytonos, 2001-re már menetrendszerűvé váló fiskális szorongatás vagy egyenesen fenyegetőzés (?) az alapító vagy 'laptulajdonos' oldaláról.

Amikor Szondi György főszerkesztő – aki nem egészen melleleg már az 1999/2. számtól (végig ezen az évfolyamon, de 2000-tól az impresszumba kiírva valamiért már mégsem) mint „felelős kiadó” is szerepel – erre és Masszi megismételt felszólítására a közönséghez, miszerint olvassák a lapot, csak annyit reagál: „Igen. Köszönöm.”, akkor ez az egyszerű két szó nem kizárólag nyugtázás gyanánt, hanem valamennyire az előzőekben, (még) *fentebb* szereplő akadémikusok elparentálásaként is hat. Már a kompetenciájába avatkozó, zavaró gesztust érzékelő, ám minden feltehető bosszúsága ellenére magát *még* visszafogó tulajdonképpeni, igazi Gazda beszédének tetszik ez, bőven, vagy legalábbis a nagyon készülődő Gazdáié, aki természetesen sokban máris az... (A pattogós pódium-lapbemutatókat levezénylő Irányító Egyéniség olyan jól ismert, szimpatikus dörmögése hangszínével.)

Alaposan gyűlhetett ekkor már az elhatározás a kiadói jogok megvásárlására s ezzel egy formális-szakmai s alighanem a legfőbb (voltképpen az egyetlen?) akadályozó tényező kiiktatására a szerkesztői, mi több, főszerkesztői koncepció teljes kibontakoztatása elől!

A 2002-es az az évfolyam, amelynek első számában, az első-belső borítón szereplő páros kiadói-főszerkesztői beköszöntő rá eső felében utóbbi előszőr felhagy a szoros lakonizmussal. Azt ígéri: „A tettekből fogant szavak tovább testesülnek mindannyiunk által újabb ezer oldalon az idén. / Közben. Közösen. / Köszönöm: Szondi György”. Formális-retorikailag nézve ez a megfogalmazás

⁸ Hanem – hasonlatos megvilágítás felé víve a dolgot – hol cukrot az épp küszöbön álló sütéshez, hol kenyeret a mindennapok megszokott működési elpöfögésgázának megtermeléséhez, hol éppenséggel befőttesgumit – befőzési célra. (Ez csak az *Elimentare*, mint a művelt románban, a valódi „áruház”, mint egykor a Mindenés Gyűjtemény?, a hasonlat bővítéseként pl. még ruházati cikkeket is kínálta.)

bibliásnak (vö. „az Ige testté lett”) is érzékelhető igenlése az előzőekben olvasható Masszi-féle bizonykodásnak és az olvasókat érintő – úgy látszik, elmaradhatatlan – biztatásnak, noszogatásnak, ám az önálló, tartalmi, szakmai, szerkesztési munkálkodásra teszi a hangsúlyt, gyakorlatiasan. (Azt is megtudhatjuk: 100-as a horizont a terjedelmet illetően lapszámonként, ami a 4-gyel való oszthatóság nyomda-ökonómiai követelményével társulva konkrétan 96 oldalas, szabályos havi/alkalmankénti megjelenést takar.) Nyílik is erre a higgadt eltökéltségre hangulati lehetősége Szondinak, hiszen Masszi szintén egészen érdemleges dologgal kezdi ezúttal. Immár a negyedik évfolyamnak való nekifutást harangozza be a kiadó, ami egy új lap létrehozásánál, elindításánál, működtetésénél nem éppen csekélység. És talán éppoly fordulópont a LAPALAPÍTÁS valamennyire mágikus szférájában, mint állítólagosan az érzelmi kapcsolatoknál a 7. év? Ez a mi, hasonlatba forduló (fulladó?) kérdésünk, már pusztán méltányosságból se tulajdonítsuk Masszi Péternek! Fájdalomra okot adó kijelentést ugyanis nem nehéz találni nála magánál sem. Mert a laptulajdonló kiadó Nyugat-fixációtól való elszakadási képtelenségét bizonyítja az értelmező előtt, amikor az önmagában egyébként jeles vállalásként továbbra is működtetni kívánt folyóirat iránti eltökéltségét a „nagy nemzedék” egyik tagja, Karinthy Frigyes folklorizálódott, jelöletlen citátumban történő megidézésével támasztja alá: „A humorban és a Napút kiadásában nem ismerünk tréfát.” A 2002/1. szám gerince ugyanis egy humor-összeállítás (nem először, a 2001/1. is ilyen volt már!), Masszi Péter ehhez kapcsolódóan (is) fogalmazza sorait, de ő maga annyira nem ismer *határt* a tréfálkozásban, hogy a következő kijelentésre ragadtatja magát: „Idén választási év van Magyarországon. / Szavazzanak, kérem, velem együtt idén is a NAPÚT-ra!”

Szorosan nem tartozik mostani vizsgálódásunk tárgykörébe az 1908–1941/44 között működő, lényegileg szerencsés feltételek között fenntartott emlékezetes/példaszerű orgánus, azonban a háború utáni folyóiratainknál szorosabban-tágabban feltétlenül fennálló viszonyítási alap mivolta (érdekes módon a kiválóbbaknál szerényebb-távolabbi, a silányabbaknál szegyetlenebb-közelebbi ez a viszonyítási szándék/kényszer!) miatt érdemes bővebben kitérni rá: A (művelt/ebb/) (nagy)közönség a Nyugattól való elszakadási képtelensége, persze, nagyon is érthető! Hallgatólagosan/gyakorlatilag csak az 1940-es évek elejéig/közepéig, mondhatnánk: Radnóti Miklós *kivonódásáig* (gyakorlati kiválása a literális szcénából fokozatosan történt: a fizikai megsemmisülést a publikációs lehetetlenség időszaka előzte meg a költő számára, a Bori-notesz exhumáláskori fellelése pedig 1946-ra tette lehetővé a *Tajtékos ég* kötet megjelenését, ezzel vagy fél évtized termésének csodarobbanásként való rámerését szakmára, országra), illetve – ezzel majdnem egyidejű, halála után irodalomtörténeti léptékben már kiszáradva beálló – kritikai felíveléséig követi csak valójában a középiskolai oktatás a magyar irodalomtörténet folyamatát, mely momentum lényegében a Nyugat-korszak – az 1941/44-es számítási ingadozás miatt valójában szintén fokozatos – lezárultával egyenlő. Érettségizett, azaz tradicionálisan „nadrágosnak” nevezett ember *tulajdonképpen* így és itt, ezen a ponton végzi tehát irodal(m) (esztétika)i tájékozódását mindmáig a hazában; főleg ha lényegileg kényszerülünk hozzászámítani mindehhez a majdnem mindenhol fennálló tananyag-feldolgozási lemaradást a 4./12. középiskolai osztályban. S ez, bizony nagyjából valóban így van – hacsak nem folytat a későbbiekben kifejezetten irodalmi(-mű-

vészeti) stúdiókat. (Szaktanár és tanuló két „jó fej”, mert „rövideket író”, s így az olvasási kapacitást ‘korántsem megterhelő’ teljesítményű ember, *irodalmi egyed* esetében kivételt tesz az 1945 óta elmúlt időszak vonatkozásában, ami persze csak felemás módon ad okot öröme: Pilinszky János *szádkái* amolyan rendhagyó, fura makogás gyanánt keltenek fel valamelyes, többnyire inkább idegenkedő-hitetlenkedő érdeklődést, míg Örkény István esetében nem biztos, hogy átjut a járulékos információ, miszerint egyperces novellákon kívül bármi mást is alkotott volna életművén belül a méltán neves próza- és drámaíró... S az ún. „kortárs irodalmi tétel”, amely mint ilyen egyetlenként nemritkán még élő szerzőt von a terítékre, azért nem feltétlenül termékeny, mert általában minden valóságos szelekció vagy értékelés nélkül eljárva a magyaros kolléga egyik haverját juttatja lehetőséghez a diákok szélsőséges meghökkentése vagy egyenesen szellemi kínzása által, akinek semmilyen kánonhoz, de talán még az irodalomhoz magához sincsen semmiféle köze... Ez tehát a nadrágos emberek mai találkozása jelenkori literatúránkkal, ami alapján lehetetlen garantálni, hogy az új és új generációs hullámok alkotóinak befogadó hívévé legyenek!)

TEHÁT a Masszi Péter által mutatott „nyugatozó” szimptóma önmagában nagyon ismert, még ha voltaképpen annyira nem is szolgáltat releváns támpontot sem a Napút (korai) törekvéseinek feltehető motivációjához, sem pedig azok utólagos értékeléséhez. Ugyanakkor messzemenően helyes felismerésként dicsérhetjük Masszi azon észrevételét, miszerint némely gyakorlat máris hagyománnyá szilárdult 2001 végére a lapnál. Ő az ekkorra már harmadszor megvalósított „kalendárium” megalkotását, vagyis az évi 10. lapszámnak a jeles hetvenesek évkönyvébe való áttűnését emeli ki. Ez valóban egyike azon eseményeknek, amelyek a Napút-évfolyamokat még vagy további húsz esztendőn keresztül zárják (szinte rituálisan), ám a tényleges, az élő, a valóban ‘folyó-irati’ lapszerkesztést közelebről tekintve messze nem a legfontosabb, főleg pedig nem az egyetlen hagyományi állandó.

Apróbb-nagyobb

Egy folyóirat működésének ideje alatt kisebb vagy éppenséggel jelentősebb változások mennek végbe, ám vannak jellemzők, mozzanatok, amelyek nagyjában-egészében végigkísérik életét, fennállásának periódusát.⁹ Azonban ez utóbbiak közül gyakran épp az azután majd hosszú távon szilárdan megmaradók – éppen a hóskor, az indulás éveinek tüzeiben – csak amúgy fokozatosan, vagy legalábbis nem (feltétlenül) egy csapásra megjelenő módon koholódnak ki.

⁹ A Nyugatnak (!) például az inkább az eleje és az inkább a vége felé eső *fertályán* a címlapja, azaz a lapszámonként beköszönő információszerkezete is *finom-érzhetően* (finoman, mégis jól érzékelhetően) megváltozott azzal együtt, hogy előbb, 1908–1929 között, az ‘Ignotus + Fenyő / Osvát’ vagy 1933–1939 között a ‘Babits + Gellért’, illetve 1939–1941 között a ‘Babits [Illyés] (+ Gellért)’ (közbül, 1929 és 1933 között ‘Babits [+] / Móricz + Gellért’) személyi felállásképlet szerkesztette.

Voltaképpen még nem is a szerkesztés, a lapstruktúra vagy -kiállítás (-megjelen/ít/és) elképzeléseihez tartozik, hanem mindössze az anyagbegyűjtés, tehát az amolyan előzetes mérlegelés kérdéséről információval szembesülünk, midőn az első évfolyam lapszámainak hátsó-külső borítóján (az elérhetőségek, ár, előfizetés, számlaszám mellett) a következő *bonmot*-t olvashatjuk: „Kéziratokat olvasásra elfogadunk. Közlésre az elfogadhatókat.”¹⁰ Ez a szellemesség vagy borsos tréfa (?) nem csupán a második évfolyamtól kezdve nem folytatódik hátul-kívül, de még az elsőn sem megy végig teljességgel. Azonban pusztán az első évfolyam nagyjából első felére korlátozódva is nyilván megteszi a maga hangulati hatását... Az irodalomtörténésznek pedig határozott információt ad arra nézve, hogy Szondi György főszerkesztő szellemi befolyása valóságosan mindenkiénél, az alapító-kiadóénál is nagyobb lehetett a Napútnál, már a lap indulásának pillanataiban is, és pedig a legapróbb gyakorlati részletekre kiterjedően is (amibe a(z) – mára talán ebben a formában eltűnt – Általános Értékforgalmi Bank számlavezető pénzügyintézetként való kiválasztása is beletartozhat, mondjuk, a túlságosan „sztenderd” OTP helyett).

Az évi 10 lapszám-megjelenés *havilap* esetén, mondjuk, hogy „ügyes” megoldás, nem utolsósorban a takarékoság terén. Így kezdi a Napút is, mellesleg teljességgel Masszi Péter szellemében, ebben a tekintetben bizonyosan fennáll az egyetértés a kiadóval. Csinálja ezt más is, az Új Forrás például, a Jelenkor meg éppenséggel évfolyamonként pontosan 11 számot ad ki ősidők óta, a szabályszerűen visszatérő július–augusztusi összevont beiktatásával.¹¹ Egyszóval vannak eredeti megoldások ilyen tekintetben a kortárs magyar periodikumoknál. De már az, hogy a 2000. évtől kezdve az 1. szám csak februári lesz? És innentől kezdődően a márciusi mindig a 2., az áprilisi pedig a 3. lapszám, és így tovább? Majd aztán a decemberi közelebből úgy bír éppen a 10. lenni, hogy előzőleg ennél a lapnál is (mármint a Napútnál) szerepelt egy nyári összevont (július–au-

¹⁰ Hozzávetésképpen a klasszikus-lakonikus jelzés az ilyesmivel kapcsolatban szokásosan többnyire így hangzik: „Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.” Ennek zordságát valójában csak a következő, áludvarias, túlcizellált, skót-sváb ihletésű szemtelenséggel előadott ‘változat’ világítja meg (melynek alváltozataival a kilencvenes években lehetett találkozni – talán valamiféle rendszerváltásos újudvariaskodás előzékenységének érvényesülése keretében?): „A kéziratokat [a megfelelő postázási díjértékben – Zs. Z.] felbélyegzett válaszboríték mellékelése esetén visszaküldjük.” Mármint ehhez, a közbülső, ritkán alkalmazott, de súlyos variációhoz szintén viszonyítani érdemes Szondi György kitalálmányát. Mert egy pillanatig se legyen kétség: az 1999 első feléve folyamán a hátsó-külső borító alján olvasható, egyéni Napút-megoldás (Napút-egyéni megoldás) biztosan a főszerkesztő *származéka*.

¹¹ Az igaz, hogy Pécssett beleraknak annyi anyagot a nyári dupla számba, amennyi egy normálnak (‘szimplának’) a 150–170, ha azért nem is egyenesen a 200%-a. Míg a Napút évi 10 száma közül csak az utolsó, az „évkönyv” vastagabb a szokásosnál, az első három évfolyamban legalábbis (de később sem igazán másképp). Az meg tulajdonképpen a valóságos folyóirati szövegállományból kivonódó terjedelem. (Megállapításom korántsem valamiféle „számonkérés”, mindössze ténymegállapítás.)

gusztusi, 6.-ként)?!¹² (Legalábbis az 1999-es és a 2000-es évfolyamban, mivel a 2001-esben egyszerűen átugródik a július hónappal lehetséges elszámolás: míg a megelőző évek gyakorlatának megfelelően az 5. szám ebben az esztendőben is júniusi kötésű még, addig most a 6. kizárólag augusztusivá válik, a korábbi július–augusztusos kettőzés helyett!) Nos, mindez főként csak a szemlélő Szépirodalmi Figyelő tájékoztató és a lapokban, így a Napút-számokban is megjelenő szerzőktől esetenként megfelelő időben/időbeli ráhagyással utánközlésre publikációkat elkérő munkatársának megzavarására alkalmas, talán kifejezetten azt célzó eljárás. Utóbbi ugyanis afféle „szemlélési periódusokban” számol, melyeknél havilap kategóriája esetén pl. a januárhoz automatikusan kötődik nála az 1-es, a márciushoz a 3-as, a júniushoz a 6-os, a szeptemberhez a 9-es és a decemberhez a 12-es arab szám képzete. Alapvetően akkor is, hogyha a folyóirat (impreszumban) deklarálja az évi 10 számot – mint az Új Forrás (ám a Napút nem deklarálja: nem mondja, csak teszi) –, persze hozzá lehet szokni: jön és jön az augusztusi 6-os... Mindjárt a júniusi 5-ös után (amennyiben nem július–augusztusi az a nyári szám, és van egy teljes számnyi Nyaralási Kihagyás az év közepén, vagyis a *nap útjának* amolyan ‘esztendei zenitjén’¹³).

S [vajh] mi csodás apróság még? Különösség, jellemző, részlet. – A vízjeles-merített és fényes (és szabályosan recés) borítópapír felhasználásának gyakorlatát mindössze két számon keresztül folytatja a Napút, ezt az első évfolyam harmadik lapszámától kezdődően felcseréli a matt-merített (szabálytalanul érdes) borítólap alkalmazásával (1999-ben sötétkék, 2000-ben türkiz színben).

¹² Az első évfolyamban a Napút 1. száma még januári, s a közvetlenül következő két évfolyammal majdan kirajzolódó év közepi szinkront (vagyis azt, hogy majd!) mindig éppen az 5. lapszám válik a júniusivá) 1999-ben még úgy éri el a folyóirat, hogy ekkor a 2. szám éppenséggel „február–márciusi” lesz... Meglehet, ehhez a kiadó külsődleges-költségvetési hezitálása is hozzájárul. Esetleg az alapító mecénást elbizonytalaníthatja a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásáról szóló hivatalos döntés késlekedése, s talán ezért pauszolt kb. egy hónapnyi időt a folyóirattal, mely tényt utólag hónapösszevonással kozmetikáz? A 3. (tehát ne tévesszük el: áprilisi!) számhoz már heves szponzoráltatási segítségkérésre ösztönöz(het)ve a szerkesztőséget, mely tevékenység egyszerre igen sikeresnek látszik (miközben eladdig nincs nyoma): „E számunk megjelenését a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma nemzeti és etnikai kisebbségek főosztálya, a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány, Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Fővárosi Lengyel Kisebbségi Önkormányzat és a Budavári Lengyel Önkormányzat támogatta.” (Ekkor a lapszám gerincét adó téma is külön vonzhatja a felsorolt intézményeket: *Hazai kisebbségi identitású alkotók* a terítéken.) Mindenesetre az első évfolyamban csak az 1999/4. hordozza először az információt, miszerint a folyóirat az NKA támogatásával jelenik meg az évben, míg – szerencsére – az általunk itt vizsgált további indító évfolyamoknak már mindjárt az első lapszámai ezzel a hírrel szolgálhatnak. Az orgánium szakmai-egzisztenciális megszilárdulásának legfőbb jele ez, a központi hozzájárulás!

¹³ Zenitre hágás, persze, csak a *nap útjának* 24 óránként ismétlődő periodicitású mozgásánál figyelhető meg valóságosan. Éves viszonylatban ennek megfelelője: amikor a Nap nevű égitesthez keringési pályáján a legközelebb kerül a Föld nevű bolygó.

Vajon az utóbbi takarékosabb, és ebből a szempontból nagyon merésznek minősült aztán a kezdés? A számolgotós beköszöntővel induló 2001/1. pedig még egyszerűbb, karton (habár fényes!) borítólapok között indítja a 3. évfolyamot, s innentől kezdve ez marad állandó. Igaz, az immár végképp megkérdőjelezhetetlen belső műmelléklet társulása mellett (utóbbi természetesen műnyomó papíron) – hasonló egyébként már az 1999/1.-től indulóan jelen van.

Az állítólagosan nehezen olvasható „címlap” (ezt is Masszi Péter emlegeti – valójában a borítói címsorról van szó) már 2000 februárjától, vagyis a 2. évfolyam 1. számától kiigazításra kerül. Rögtön teljesen véglegesedve is ekkor.

Az egyes, adott lapszám szellemi-szerkesztési gerincét adó témakör megjelölésére, kijelzésére a borítón a 2. évfolyam 4. számától kezdve kerül sor, egyelőre hátul-kívül s felül, ehhez társul később ugyanezen információ közlése elől-lent is. Először a 2000/10.-ben így. (Hogy ez a tematikus embléma – kettőzési eljárás aztán végigkísérje majd a folyóirat teljes élettartamát.)

Rovatok (és) szerkesztők (nélkül)

A Napút induló száma (és így évfolyama) már/is nagyon gazdag rovatokban. Ebből mennyiségileg, a tájékozódási gazdagság/szór(ó)adás jogának fenntartása tekintetében később sem igen ad alább a folyóirat, legfeljebb nem minden lapszamban pontosan ugyanabban a sorrendben követik egymást ezek a rovatok, illetve ekkor-akkor újak is tűzödnek közéjük, mások meg (néha) el-eltűnnek. Ahogyan a szerkesztést tápláló anyagtermelés lüktetése élő jelleggel kirajzolja a (mindenkori) nehézkedés, elrendeződés körvonalait! És ez tehát (jóformán) a kezdetektől fogva megfigyelhető. Az indulás több 'füzetének' viszonylatában is – mindazonáltal még mindig csak szűrőpróbaszerű – vizsgálódásokat végezve azt láthatjuk, hogy a dolog a következőképpen alakul:

Sorrendi

pozíció	1999/1.	1999/2.	1999/3.	2000/1.	2001/1.	2002/1.
i/	Előtér ¹⁴	Előtér	Előtér	Előtér	Előtér	Állati évgyűrűk
ii/	Évgyűrűk	Évgyűrűk	Évgyűrűk	Évgyűrűk	Évgyűrűk	Hetedhá- rom
iii/	Fénykör	Tárlat	Mustra	Mustra	Mustra	Tárlat

¹⁴ Melyet csak az első-belső borítón szereplő – szintén hangsúlyos és természetesen már a lapszám részét képező – anyag előz meg. A további számokban, évfolyamokban sem másként!

iv/	Hangírás	<i>Mustra</i>	Emlékezet	Hetedhét	Tárlat	<i>Mustra</i>
v/	<i>Mustra</i>	Hetedhét	<i>Fénykör</i>	Tárlat	Hetedhét	Berek
vi/	Tárlat	<i>Fénykör</i>	Berek	<i>Fénykör</i>	<i>Hangírás</i>	Ablak
vii/	Berek	Emlékezet	Tárlat	Kopogtató	<i>Fénykör</i>	
viii/	Hetedhét	Ablak	Kopogtató	Ablak	Berek	
ix/	Kopogtató	Kopogtató	Hetedhét		Ablak	
x/	Ablak	Égalj	Ablak			
xi/	Égalj		Égalj			

Számos konzekvencia volna levonható e táblázat „lázgörbéiből”, ezek nagyobbik része persze nyilvánvalóan eseti, esetleges és – akár – véletlenszerű jelenségeken nyugodhat csupán. Tartózkodva az ilyen következtetésektől, itt és most csak néhány olyan, sarkos megállapításra szorítkozunk, amelyek meglehetősen biztonságosan olvashatók ki a rovatok vagy kvázi rovatok (mögöttük témák, műfajok, teljesítmények, jelenségek stb.) szinte megszakítás nélküli „versengéséből”, szerkesztői *versenyezettetéséből*.

A részben „összefüggő” minta (1999/1. – 1999/3.) és az évfolyamnyitó egyes lapszámok mintavételi pontjai egységesnek mutatják a(z induló) Napút azon törekvését, hogy egyedi felütésű, majd a szellemi értékeket tradicionálisabban prezentáló közepű („derekú”) lapszámain belül hangsúlyos teret biztosítson a képzőművészetnek is, műfordításos kitekintések aktusain át megjelenítsen „idegen” irodalmakat-kultúrákat, végül hogy a kritikai rovat ne sztenderd módon leghátul legyen benne, hanem csak hátulfelé, *legvégül* aztán (anyaghiány?!), mégiscsak leghátul többnyire-sokszor... Az indázó elnevezésű rovatok és szövegosztatok a főszerkesztő fantáziadús ötletessége alapján burjánoznak fel, nyújtják át egymás ágközein kacsákat és szellemkincsesen begyűjtött, egybehordott, cifra-ötletes *kecseiket!* Ami biztos: a Napút az *Előtér* rovattal kezdődve (tehát, hogy nem / egyszerűen/ egy nagy verssel indítva számain) a filozofikusság útját kívánja járni a kezdetektől – a magyar hagyományban ezt talán ‘hamvasosságnak’ nevezhetjük. Majd az Évgűrűk rovattal folytatódva közvetlenül (ami nyilván megágyaz az akárhány jeles hetvenes évkönyvi 10. lapszámának évenként) szorosán, félreérthetetlenül bizonyítja: a személyesség és az alkotó személyiség közvetlen (re)prezentálásának letéteményese. A *Mustra* nem egyszerűen mutatóba kínál a kortárs magyar szépirodalmi mezőny teljesítményéből, hanem gyakran a tematikus gerinchez húzó tartalmú szövegeket kínál fel, illetve egy-egy alkotói műhely készülő komolyabb alkotását elővételezi, harangozza be. A *Berek* a folyóirat-alcímbe is beemelt öko-gondolat terrénuma, nemritkán esszéivel felvillantva a teóriát, de esetenként szabadon nyitva a lapszám szépirodalmi anyagának bizonyos rétegei felé... A *Kopogtató*tól elvileg olyasmit várnánk, mint akár a

Hangírás esetén: bekopogni valakihez, valaki nagyhoz, és emberesen masszív nagyinterjút készíteni vele... Azonban „csak” az utóbbi hasonlít ilyesmire (néha filmes megszólalás derivátuma amaz „hangírás”), az előbbi némely mű-individuum *valakinek* az ajánlásával hangsúlyosan érkező esztétikai produktumokat rejt...

Mintha mondtam volna, hogy sajátos, kreatív rovatok szövevénye egy-egy Napút-szám. Nos, a könyvkritikai jellegű *Ablak* maga is további két részre bomlik alapvetően, „Versles”-re és „Prózaporond”-ra. Gondozóik, többnyire íróik a líra- és elbeszélő-rovat szerkesztői, Prágai Tamás és Toót H. Zsolt. Utóbbi, az utóbb Toót-Holló Tamásra (vissza?)váltó szerző valahol a III. évfolyam közepénél kiszáll a rovatvezetésből (a Napúttól, Szondi György szakmai körétől nem szakadva el véglegesen). De hát úgyszemint a műfajok szerinti rovattagolódás jellemző igazán a folyóiratra, hanem a műnemeket is, a művészeti/tudományos határt is egyaránt átszelő tartalmi burjánzás, tartalmi hullámmászkörvonalazódás, (ki)kristályosodás! Majd további vagy húsz év bizonyítja igazán, de az elrendeződés, a pályára állás „oroszlánkörmei” már a kezdő évfolyamokban látszanak: a Napút biztosan sajátos, szellemileg teljesen klasszikus, e kettőből következően pedig félreismerhetetlenül, jól fel- és megismerhetően (elismerhetően!): *jelentős folyóirat*(tá válik). Fő Redaktora, Szondi György pedig minden szövegfiókot és műfajt és szellemi területet és társművészetet és egyszerűen MINDENT összevezető, egyberendező egyetlen nagy ROVAT(OKAT)-SZERKESZTŐ... (Akinek minden egyes rovatszerkesztője – mégoly eredetit alkotva maga is – csak fiók/á/ja végső soron. De hát olyasmit is megmondtam már, hogy szép dolog a képviseleti-proporcionális, többségi-szavazásos demokrácia, ám azért a lapcsinálás végső soron lényegében mindig egyszemélyes vállalkozás. Volt és marad.)